

KÖNYVTÁR-INFORMATIKAI KÉPZÉS A KLTE-N

Boda István, bodai@math.klte.hu

Juhász István, pici@math.klte.hu

KLTE Matematikai és Informatikai Intézet

Abstract

The library and information science course in Lajos Kossuth University of Debrecen started in 1989. In this paper we shall discuss the realization of the original training goals of the course under the rapidly changing social conditions in Hungary nowadays, focusing on the information science side of the course. We try to determine the long-range strategic objectives of the course on the basis of some social and technological trends discussed in the paper, the National Basic Curriculum and the preliminary draft of the National Information Strategic Plan.

1. Bevezetés

A Kossuth Lajos Tudományegyetem informatikus könyvtáros szakján 1989 óta folyik egyetemi szintű képzés. A képzési dokumentumokban megfogalmazott cél olyan szakemberek képzése, akik

- elsajátítják a könyvtár- és tájékoztatástudomány korszerű elméleti ismereteit és képesek azok gyakorlati alkalmazására;
- alkalmasak a gazdasági, politikai, igazgatási, kulturális, tudományos és más területeken jelentkező tájékoztatási igények kielégítésére;
- egy másik szak elvégzésével szerzett szaktudás birtokában képesek szaktájékoztatási feladatokat ellátni és információs szolgáltatásokat nyújtani;
- képesek számítógépes rendszerfejlesztési feladatok elvégzésére [1].

A továbbiakban - elsősorban a képzés könyvtár-informatikai elemeire helyezve a hangsúlyt - megvizsgáljuk, hogyan realizálhatóak a fenti képzési célok a jelenlegi társadalmi körülmények között, és olyan trendeket próbálunk megfogalmazni, amelyek az informatikus könyvtáros képzés hosszútávú, stratégiai céljainak alapját képezhetik, összhangban az elfogadott, ill. kidolgozás alatt álló Nemzeti Alaptantervvel (NAT) [2] és Nemzeti Informatikai Stratégiával (NIS) [3]. (A hazai könyvtári rendszer fejlesztési stratégiája az anyag elkészítésének időpontjában még nem ismert, de reméljük, hogy következtetéseink evvel összhangban lesznek.)

A könyvtár-informatikai képzés az egyetemi szintű informatikai tárgyú képzés kiemelkedően fejlődő területei közé tartozik. Egyike azoknak a képzési területeknek, amelyek élő kapcsolatot tartanak a képzés eredményeit közvetlenül hasznosító, a végzett diplomásokat alkalmazó könyvtárakkal és egyéb intézményekkel. Ezért a könyvtárakat érintő társadalmi változások közvetlenül hatnak a képzésre. A felhasználói oldallal való kapcsolatot a végzett, ill. a posztgraduális formában az informatikus könyvtáros szakot végző levelező hallgatókkal való kapcsolattartás tovább erősíti. Folyamatos erőfeszítéseket teszünk további belföldi és külföldi, intézményi szintű és személyes kapcsolatok kiépítésére is. Mindezek nagyon fontosak számunkra, mivel a felhasználói és szakmai környezet elemzésével nyert információkat a képzés stratégiai céljainak megfogalmazása során hasznosíthatjuk, megkísérelve az alkalmazkodást a változó körülményekhez. Ez márcsak azért is létkérdés számunkra, mert manapság többnyire kedvezőtlen változások történnek a könyvtárügy, és a vele szoros kapcsolatban álló könyvtárosképzés területén.

2. Tézisek

A képzés stratégiai céljai a jelenlegi társadalmi-gazdasági körülmények között:

1. A hallgatók felkészítése a piaci körülményekhez való alkalmazkodásra, ezen belül

1.1 keresett (pl. üzleti, közhasznú és oktatási, képzési, ill. tudományos) információk és információforrások gyűjtésére, előállítására, feldolgozására és szolgáltatására, beleértve ez utóbbiba a hagyományos értelemben vett tájékoztatást is;

1.2 a korszerű információforrások és technológiák használatára és az alkalmazásukhoz szükséges környezet kialakítására. Az alábbi technológiákat tartjuk stratégiai jelentőségűeknek:

- adat- és szövegfeldolgozás, szöveg- és kiadványszerkesztés, információ prezentálás;
- adatbázisok használata és saját adatbázisok fejlesztése;
- számítógépes hálózatok, multimédia, ill. hipermedia könyvtári alkalmazása és ilyen jellegű dokumentumok kifejlesztése.

2. A gyakorlatban közvetlenül alkalmazható módszerek, technológiák átadása

2.1 az információs rendszerek kialakítása, ill. az információ-menedzsment területén;

2.2 az intézményi projektek menedzselése (megtervezése, beindítása, követése és értékelése) területén.

3. A téma részletes kifejtése

A hagyományos értelemben vett tájékoztatás a könyvtárosok egyik alaptevékenysége, amelyre az informatikus könyvtáros képzésben különösen nagy súlyt fektetünk. Az informatikában jelenleg robbanásszerű változások mennek végbe. Egyre általánosabb a hozzáférés a nemzetközi számítógépes vilghálózathoz, az INTERNET-hez és a rajta tárolt hatalmas mennyiségű, többnyire ingyenes információhoz. Az optikai adattároló lemezek, és a működtetésükhöz szükséges hardver árának drámai csökkenésével CD-ROM-on egyre nagyobb számban juthatunk hozzá komplett információforrásokhoz, és várhatóan ezeknek az ára tovább fog csökkenni a vásárlások volumenének növekedésével. Mindezek egyre inkább az információk közötti eligazodás képességét, a megfelelő információ kiválasztását, ellenőrzését és áttekinthető formára hozását helyezik előtérbe az információk fáradságos megkeresése helyett. Az informatikai kultúra fejlődésével ráadásul a korábban könyvtárosok által végzett információ-kereső tevékenység nagy részét maguk az olvasók, a könyvtár használói fogják elvégezni, a könyvtárosok feladata inkább ennek a tevékenységnek a segítése lesz. Az olvasók számára nyújtott technikai ("súgó") segítség mellett ez a közérdeklődésre számot tartó, felhasználói igényként jelentkező témák kidolgozását jelenti, célszerűen elektronikusan az olvasók számára hozzáférhető formában. A hagyományos bibliográfiákat pl. hipertext (HTML) formában elkészítve és felrakva a hálózatra ("web"-re) nyilván sokkal több ember fogja használni őket, mint a hagyományos bibliográfiákat, és karbantartásuk, aktualizálásuk is egyszerűbb lesz. Míg a tájékoztatási munka itt részletezett vetületei, mint könyvtári alaptevékenységek remélhetőleg ingyenesek lesznek a jövőben is, addig a hagyományos értelemben vett tájékoztatásra, egyedi kérések kiszolgálására valószínűleg ritkábban lesz szükség, és azok veszik majd igénybe, akik meg tudják fizetni egy diplomás szakember több napos munkáját.

A térítéses könyvtári szolgáltatások meghatározásakor figyelembe kell vennünk azt is, hogy a számítógépes hálózatokon keresztül hozzáférhető információk egy része nem ingyenes. Gondoljunk csak a nagy számítógépes adatszolgáltató központokra, pl. a DIALOG-ra, amely (mint ma már szinte minden korszerű információ-szolgáltató) INTERNET-en is hozzáférhető. Az ilyen jellegű információforrásokat magánszemélyek csak nagyon ritkán veszik igénybe. Nagyobb vállalatok számára ugyan a drága, gyors és értékes információ nyilván megtérül, de ők valószínűleg saját informatikai szakembert fognak alkalmazni, és közvetlenül lekérni a szükséges információt a vállalati INTERNET vonalon keresztül. Azonban, bár a könyvtárakban ilyen jellegű információ-szolgáltatásra a fentiek értelmében ritkán lesz szükség, és a vállalati információ-közvetítő állások száma is meglehetősen korlátozott, hallgatóinkat mégis érdemes felkészítenünk

ennek a szerepnek az ellátására is. Egyrészt azért, mert ha ritkán is, de mégis szükség lehet az ilyen szolgáltatásokra és az INTERNET hozzáféréssel ez a lehetőség különösebb fáradság, ill. anyagi ráfordítás nélkül is realizálható; másrészt pedig a számítógépes adatbázis-szolgáltató központok, mint nyereséges tevékenységet folytató (azaz gazdag) intézmények, kiváló példái a jól szervezett, hatékony számítógépes könyvtári rendszereknek. (Tanulságos pl. a DIALOG-ot egy magyar, TELNET-en hozzáférhető számítógépes könyvtári rendszerrel összehasonlítani.) Az elsősorban angol nyelvű hálózati információforrások használatának beillesztése a képzésbe azonban még egy súlyos problémát vet fel, t.i. az információ-közvetítő nyelvi alkalmasságának kérdését. Jelenleg erőfeszítéseket teszünk arra, hogy a nem angol szakos informatikus könyvtáros hallgatók számára az információk túlnyomórészt angol nyelven való hozzáférhetősége miatti szakadékot áthidaljuk angol szaknyelvi speciálkollégiumok indításával.

A könyvtáraknak szembe kell nézniük azzal, hogy a máshol előállított, többnyire elég drága információk szolgáltatása általában nem, vagy csak igen kismértékben nyereséges. Ezzel szemben az információk előállítása, saját adat, ill. tudásbázisok fejlesztése és az összegyűjtött információ feldolgozása, majd szolgáltatása sokkal nyereségesebb tevékenység. A nagy igény olcsó, gyors és könnyen hozzáférhető információkra szűk fizetőképes kereslet mellett valószínűleg előbb-utóbb erre kényszeríti majd a könyvtárakat a hagyományos szolgáltatások mellett. Ekkor nagy szükség lesz a megfelelően felkészített, képzett munkatársakra. Nemzeti könyvtár-informatikai stratégiai célként kell(ene) kezelniük, hogy az információk az országos (nemzetközi) hálózaton bárki számára, ingyenesen hozzáférhetőek legyenek; viszont pl. CD-ROM-on előállítva őket már nyereséges bevételi forrást jelenthetnek a könyvtárak számára. Ez utóbbi azzal az előnnyel is járna, hogy az információ - relatíve nagyon olcsón - olyan helyekre is eljuthatna, ahol még nincs INTERNET hozzáférés. A fenti célok megvalósításához az alapvető számítógépes és hálózati felhasználói ismeretek mellett speciális számítógépes ismeretek is szükségesek: ismerni kell a multi- és hipermédia hardver és szoftver feltételeit, és célszerű ismerni a hipermédia dokumentumok előállításához szükséges szerzői rendszereket, valamint leíró formátumokat. Az informatikus könyvtáros képzés során a szükséges ismeretek megszerezhetőek speciálkollégiumi formában.

Nem elhanyagolható vonatkozása a fentieknek a saját intézmény, a könyvtári menedzsment számára végzett információgyűjtés és -elemzés sem pl. kitérés pontok (lehetséges szolgáltatások, ill. piacképes termékek) kereséséhez vagy adott szolgáltatás felhasználói piacának felméréséhez. A megfelelő marketing ismereteket a képzés során a "Menedzsment" tárgy keretében sajátíthatják el a hallgatók.

A hagyományos szolgáltatások iránti igény erősödése valószínűleg az oktatással összefüggő területeken várható. A trendet a könyvek, tankönyvek, jegyzetek árának emelkedése és nehéz hozzáférhetősége, az oktatási és könyvtári rendszerből folyamatosan (tendenciózan) kivont pénzüsszegek, valamint az oktatáspolitikai változása, a NAT-ban deklarált elvek támasztják alá. Utóbbi külön is deklarálja az informatikai ismeretek részeként a könyvtárhasználatot, kiemelve az iskolai könyvtár fontosságát és az önálló tanulási munka és módszertan kialakításának szükségességét. Az érdeklődő tanárszakos hallgatók számára ezért speciális iskolakönyvtárosi ismeretek megszerzését is lehetővé tesszük. Célszerű az (iskolai) könyvtárakban végzett szakmai munka mellett a könyvtárak és az oktatási intézmények, ill. szervezetek kapcsolatát más téren is erősíteni, amire a végzett diplomások a leghivatottabbak. Ki szeretnénk emelni a távoktatásban rejlő lehetőségeket: a könyvtárak megfelelő fejlesztés után ideális helyek lehetnek helyi távoktatási központok kialakítására, a végzett kvalifikált szakemberek pedig tarthatnak konzultációkat, ill. tutori tevékenységet végezhetnek. Talán megfogalmazhatjuk azt a sejtésünket is, hogy a jövőben az információ tárolására és visszakeresésére szakosodott könyvtárak, és az információ átadására szakosodott oktatási intézmények között fokozatosan elmosódnak majd a határok.

Néhány szóban foglaloznunk kell azzal, hogy az "információs társadalom", mint ösztársadalmi stratégiai cél (NIS) milyen következményekkel jár az informatikus könyvtáros képzés szempontjából. Az információrobbanásról (INTERNET, CR-ROM) és hatásairól már beszéltünk. Az "információs társadalomhoz" való közeledés alapfeltétele az információk nyilvánossá tétele, a megfelelő információkhoz való hozzáférés lehetőségének biztosítása bárki számára; erre ideális keretet nyújthatnak a könyvtárak, és a

nyilvános könyvtári rendszerben (hálózatban) kialakított információs infrastruktúra. Az "információs társadalom" hatékony működésének egyik legfőbb akadálya viszont a szükséges információ megtalálása és érthető, áttekinthető formára hozása (azaz feldolgozása és bemutatása, prezentálása) a nagyközönség számára a ránkzúduló hatalmas információ-tömegből. Gondoljunk arra, mi történne, ha a nap mint nap elhangzó, légbőlkapott, ill. pontatlan kijelentéseket ("csúsztatásokat") mindenki azonnal összevetné a tényekkel - és mekkora szükség lenne erre, ha célunk a képviselési demokrácia helyett az információs társadalom egyik alappilléreinek, a részvételi demokráciának az elérése! Hasonlóan fontos a közérdekű információk naprakész eljuttatása az érintettekhez, a közhasznú információkhoz való hozzájutás is - és sorolhatnánk tovább. A felmerülő feladatok elvégzéséhez szükséges technikai eszközök használata már önmagában is kvalifikált szakembereket igényel, a megfelelő információk gyűjtése, előállítása, szervezése, ill. kiválasztása, visszakeresése és feldolgozása pedig olyan szakembereket, akik az informatikai képzettség mellett megfelelő tájékoztatói, szöveg- és adatfeldolgozási ismeretekkel és gyakorlattal is rendelkeznek. A tájékoztatói és a szövegfeldolgozási ismeretek az alapképzés részét alkotják, míg a szükséges adatfeldolgozási ismeretek megszerzésére külön speciálkollégium beindítását tervezzük "Irodai informatika" címmel, amely az adatok statisztikai feldolgozását, pl. grafikonok, táblázatok készítését és az információk bemutatását, megfelelő tálalását ("prezentáció") is magában foglalja.

A sikeres, hatékony könyvtár-informatikai tevékenység alapfeltétele a megfelelő könyvtári infrastruktúra megléte. Fontos, hogy egy készen kapott, már kialakított környezetben a végzett hallgatók pontosan tudják, mire lenne még szükség, milyen kisebb-nagyobb változtatásokat, fejlesztéseket javasoljanak a meglévő infrastruktúra hatékony kihasználásához. A környezet kialakítása több elemből áll: magában foglalja a szűkebb értelemben vett hardver környezet kialakítását; a megfelelő programok (szoftver) és dokumentációk beszerzését; a rendszer hangolását, azaz megfelelő konfigurálását, ill. beállítását; és végül, de nem utolsósorban egy felhasználó-barátságos környezet kialakítását és a rendszer rendeltetésszerű használatát. Szükséges tehát a robbanásszerűen bővülő, ill. szinte naponta változó számítástechnikai piac és a mögötte húzódozó szakmai háttér ismerete, amely egyébként piackutatási gyakorlatnak is kiváló. Emellett a hallgatókat minél több alkalmazói szoftver használatával meg kell ismertetni, hogy legyen összehasonlítási alapjuk és pontos képük alakuljon ki arról, milyen elvárások támaszthatóak egy adott alkalmazási kör programjaival szemben. Így bizottsággal el tudják majd dönteni, mire jó a meglévő hardver, mikor jó egy szoftver és mikor csapnivaló, meddig fogadható el egy rendszer és mikor kell új után nézni.

Itt még egy fontos trendre kell felhívni a figyelmet. A személyi számítógépek megjelenésével egy új információ-fajta hatolt be a hagyományosan megszokott információ-fajták közé és fejlődik azóta is hihetetlen mértékben: a számítógépes programokra gondolunk. Érdekes módon a könyvtárak a mai napig nem figyeltek fel ennek az információ-fajtának az archiválására; pedig ez ugyanolyan kincse az emberi kultúrának, mint a "hagyományos" szellemi termékek (irodalom, tudomány, művészi alkotások, stb.). A egyes hardver konfigurációk elavulásával, majd megszűnésével pedig ezek az alkotások is könnyen feledésbe merülhetnek, ami hasonló veszteséget jelent, mint egy értékes könyv elvesztése. Vagyis előbb-utóbb ki kell emelni a szoftvert is a szűk látókörű üzleti megfontolások köréből és meg kell őrizni az utókor számára. Erre valószínűleg a legalkalmasabbnak a forrásprogramok lehetnek, de a jelenleg hozzáférhető konfigurációk esetén érdemes a szoftverek futtatható verzióit is hozzáférhetővé tenni a könyvtárhasználók számára. Az, hogy a szoftverben ma nagy anyagi haszon (profit) van, nem indokolja hátrányosan megkülönböztetett kezelését könyvtári szempontból a többi információ-fajtaéhoz képest (legfeljebb érthetővé teszi ...). A trend "beindulását" az INTERNET-en és CD-ROM-okon hozzáférhető hatalmas shareware (és freeware) gyűjtemények igazolják. Képzelnünk el a közeljövőben egy olvasói kérdést: milyen programot tud javasolni a képernyőn megjelenő karakterek pl. szabványostól eltérő definiálására és megfelelő kinyomtatására? Az ilyen és ehhez hasonló kérdések megválaszolására, ill. általában a programgyűjtemények könyvtári feldolgozására csak azok a könyvtárosok lehetnek képesek, akik a programozáshoz is értenek. Többek között ez is alátámasztja a szakon folyó programozási kurzusok létjogosultságát és alapvető fontosságát az informatikus könyvtáros szakoktatásában.

A hatékonyan működő infrastrukturális háttér kialakítása és fejlesztése elképzelhetetlen megfelelő szintű (rendszer)szervezési tevékenység nélkül. A képzés egyik alapvető célja, hogy a végzett könyvtár-informatikusok aktívan vegyenek részt a munkahelyi információs rendszer, valamint (pl. tanácsadóként) más intézmények információs rendszerének kialakításában, ill. a rendelkezésre álló információk hatékony felhasználásának megszervezésében. Ez tartalmazza az információs rendszer logikai és fizikai megtervezését, a megfelelő szervezet kialakítását, valamint az információs rendszer kiválasztását, beüzemelését, hatékony használatát és karbantartását. A fentiekben ma óriási hiányosságok tapasztalhatóak mind a kis, mind a nagykönyvtárak esetében (de valószínűleg más intézmények sem jelentenek kivételt). A potenciális munkavállalási lehetőségek miatt nem szabad az információs rendszerekre vonatkozó ismereteket pusztán a könyvtári információs rendszerekre szűkíteni, már csak azért sem, mert maguk a könyvtárak is rákényszerülnek a hagyományostól eltérő, de piacképes információ-szolgáltatások és technológiák felvállalására [4].

Bár az intézmények hatékony működésének egyik legfontosabb eleme a szervezettség, a konkrét szervezési célok kijelölése nem a szervezők, hanem a menedzsment feladata. Ehhez stratégiai, hosszútávú és taktikai, rövidtávú tervezésre van szükség, majd az így kijelölt célok feltételeinek meghatározására, a végrehajtás és a felmerülő költségek időbeli ütemezésére, valamint folyamatos követésére: intézményi szintű projektek menedzselésére. Ennek viszont alapfeltétele a megfelelő intézményi szintű információ-menedzsment, mivel a projektek menedzselése meglehetősen információigényes tevékenység; a projekt menedzsment alkalmazása előbb-utóbb felveti egy komplex vezetői információs rendszer (MIS) kifejlesztését is. Bár külföldi példák bizonyítják a projekt menedzsment módszereinek eredményességét az intézményi szintű projektek megtervezésén és követésén túl a könyvtár-informatikai oktatásban is [5], nálunk eddig az érdeklődő informatikus könyvtáros hallgatók csak külföldi szakemberek által tartott néhány napos, intenzív kurzusokon ismerkedhettek meg a projekt menedzsment alapjaival [6]. A magyar könyvtárakban pedig szinte alig ismerik a hatékony projektvezetésben rejlő óriási lehetőségeket, amely lehetővé teszi az intézmény előtt álló rövid- és hosszútávú feladatok áttekintését, a szükséges személyi feltételek meghatározását, a feladatok költségvonzatainak megtervezését és a személyi, anyagi erőforrások felhasználásának követését. Pedig a projekt menedzsment alapelvét szinte mindenki természetesnek, magától értetődőnek fogadja el; t.i. ha már teszünk valamit, azt tervszerűen, tudatosan tegyük. Nagy szükség lenne rá, hogy a végzett könyvtár-informatikusok meghonosítsák Magyarországon is ennek a máshol már bevált technológiának az alkalmazását; talán a könyvtárakon keresztül más olyan területekre is eljut, ahol szükség lenne rá. Ez újra kiemeli a változó társadalmi környezetben a könyvtárak egy lehetséges stratégiai funkcióját; i.m. az információ menedzsment és a projekt menedzsment módszereinek meghonosítására gondolunk nem csak könyvtári területeken. A projekt menedzsment kiforrott elméleti háttére, gazdag, magyarul is hozzáférhető irodalma mellett egyébként kiváló és hozzáférhető szoftverkínálat is segíti a módszerek tanítását és gyakorlati alkalmazását (pl. MS Project).

4. Végkövetkeztetések

A rendkívül gyorsan változó igények és elvárások követésére és az új területek a képzés rendszerébe való rugalmas beépítésére szolgál a (kötelezően választható) speciálkollégiumok rendszere. (Kredit rendszerben ez mindössze annyit jelent, hogy az egyes speciálkollégiumok nem előfeltételei a diploma megszerzéséhez szükséges alaptárgyaknak, ill. szigorlatoknak.) Az oktatás hatékonyságának javítására tervezzük távoktatási módszerek alkalmazását. Alapvető fontosságúnak tartjuk a képzés komplex információs rendszerének kidolgozását, amely egyébként is beleillik a szak profiljába és a hallgatók számára mintaként szolgálhat; valamint a szükséges szoftver saját (freeware jellegű, pl. a diákok bevonásával történő) fejlesztés esetén "el is vihető". A minőségbiztosítást a hallgatók és oktatók közötti rendszeres konzultációval kívánjuk elősegíteni. Erre kiválóan alkalmas az egyetem belső információs hálózata, pl. az INTERNET levelező listáinak mintájára.

Az elmondottak alátámasztására és illusztrálására az alábbiakban felsoroljuk az informatikus könyvtáros szak tárgyait, és utána javaslatot teszünk egy lehetséges képzési információs "tudásbázis" kialakítására a hallgatók önálló munkájának segítése céljából.

1. Informatikai tárgyak:

1.1 matematikai alapvetés; informatika; programozás alapjai; programnyelvek; adatbázis-kezelés

1.2 rendszerszervezés alapjai

1.3 kiegészítő tárgyak pl. speciálkollégiumokon történő feldolgozáshoz: szövegszerkesztés, kiadványszerkesztés, WORD; operációs rendszerek, UNIX; számítógép hálózatok; INTERNET használata; multimédia, hipertext, hipermedia; táblázatkezelők, döntéselőkészítő rendszerek, prezentációs szoftverek, irodai informatika, MS OFFICE; adatok statisztikai kiértékelése, SPSS; szakértői rendszerek; számítógépes nyelvészet; térinformatika; a könyvtár-informatikai szaknyelv alapjai egy választott idegen nyelven, pl. angolul.

2. Könyvtári tárgyak:

2.1 bevezetés; kommunikációelmélet; művelődésszociológia; könyvtártörténet; könyvtár- és dokumentumleírás; osztályozás

2.2 szövegfeldolgozás; tájékoztatás; információs rendszerek

2.3 speciális ismeretek, pl. speciálkollégiumokon történő feldolgozáshoz: könyvtártípusok; könyvtárvezetés; tudomány- és bibliometria; információforrások (a műszaki és természettudományok, társadalomtudományok, a gazdasági élet, az irodalom és művészetek területén); gazdasági, üzleti információk szolgáltatása; közhasznú (közösségi) információk szolgáltatása; speciális gyűjtemények (pl. régi könyvek, kéziratok, irattárak, médiatárak, helyismeret, gyermekkönyvtár, virtuális/elektronikus könyvtárak, hálózati információforrások, CD-ROM katalógusok, shareware programgyűjtemények); szociális munka a könyvtárban; olvasáskutatás; könyv- és lapkiadás.

3. Integratív tárgyak, amelyek hidat képeznek az informatikai, könyvtári és egyéb (közgazdasági, jogi, stb.) területek között:

3.1 stratégiai tervezés, marketing, TQM, humán erőforrás- és önmenedzsment (menedzsment)

3.2 könyvtári szervezet kialakítása és működtetése; információ-menedzsment, projekt menedzsment (rendszerfejlesztés)

3.3 speciális ismeretek pl. kiegészítő ("értelmiségképző") tárgyak keretében, áthallgatással vagy speciálkollégiumokon történő feldolgozáshoz: politikai, gazdasági, számviteli, jogi, vállalkozói, adózási, távoktatási alapismeretek.

4. Az elméleti és gyakorlati ismeretek megszerzésének elősegítésére, az önálló tanulási, kutatási és feladatmegoldási tevékenység támogatására érdemes kialakítani a képzés komplex információs rendszerének részeként a szak "tudásbázisát". Ez részint hagyományos dokumentumokat (pl. könyvek, folyóiratok, fénymásolatok), részint pedig (preferáltan) számítógépes adathordozókon megjelenő anyagokat tartalmazhatna egységes rendszerben a következőképpen:

4.1 A felkészüléssel és a szerzett tudás értékelésével kapcsolatos dokumentumok ("irodalom"): tananyagok, óravázlatok(!), szöveggyűjtemények, jegyzetek, cikkek, könyvek; gyakorló feladatok; tesztek; önellenőrző kérdések; zárthelyi feladatok; vizsgakérdések; szigorlati témák; államvizsga területek

4.2 A könyvtári gyakorlat előkészítésével kapcsolatos dokumentumok: konkrét könyvtári rendszerek leírása; esettanulmányok; könyvtári gyakorlatok tervei és ütemezése; korábbi könyvtári gyakorlatok értékelése, beszámoló

4.3 Önállóan kidolgozható témák: szemináriumi témák; tudományos diákköri témák; szakdolgozati témák; a jövőben remélhetőleg doktori (PhD) témák is lesznek

4.4 Az informatikus könyvtáros képzés dokumentumai: oktatási tematikák helyben és más oktatási intézményekben, hazai és külföldi vonatkozásban; kötelező és ajánlott irodalom; adott területek bibliográfiái; külföldi részképzés területei; pályázati lehetőségek.

5. Hivatkozások

A szerzők mindenképp szeretnék köszönetet mondani a debreceni informatikus könyvtáros képzés egyik alapítójának, dr. Bényei Miklós egyetemi docensnek a dolgozat elkészítéséhez nyújtott segítségével, és dr. Szabó József tanszékvezető egyetemi docensnek hasznos tanácsaiért.

[1] Juhász István: Informatikus könyvtáros képzés a KLTE-n. = Informatikai alkalmazások'95. Hol tartunk ma? - A Neumann János Számítógéptudományi Társaság VI. Országos Kongresszusa. - Siófok, 1995 május 28-31.

[2] NAT Nemzeti Alaptanterv. - Művelődési és Közoktatási Minisztérium, 1995.

[3] Tanulmány. Készítette a Nemzeti Informatikai Stratégia Előkészítő Bizottsága. (Kézirat.) - 1995. december.

[4] Kaye, D.: A könyvtári és információs menedzsment irányzatai és főbb kérdései Nagy-Britanniában. = Könyvtári menedzsment és marketing szimpózium. - Országos Széchényi Könyvtár, Budapest 1993. szeptember 28-29.

[5] Kaye, D. - Mikulás G.: Stratégiamenedzsment-projekt munkák a Manchesteri Egyetem Könyvtár és Információ Tanszékén. (Kézirat; megjelenés alatt a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás-ban.) - 1995. március.

[6] MacLachlan, L.: Project Management Techniques for librarians and information specialists. = 5th European Business Information Conference. - National Széchényi Library, Budapest 21st March 1995.